

ciaországot felszabadítja ez alól a nyomás alól.

E módszer keresése közben Le Bon felhasználja a francia szociológia tanításait és a saját tudományos munkásságának eredményeit. Durkheim tanítása szerint a társadalmat morális erők vezetik, Le Bon ehhez hozzáteszi, hogy a társadalmakat vezető meggyőződések forrása mindig valamilyen misztikus, észokokkal nem igazolható hit. Régebben a vallások voltak ilyen morális meggyőződések, ma a különböző politikai nézetek, mint az egyes nézetek imperializmusa és a szocializmus.

Le Bon szerint a francia nép azért maradt alul az angolokkal szemben, mert a francia népet irányító morális tényezők nem feleltek meg az új idők pszichológiájának. A modern kor alapelve az egyéni kezdeményezés, a latin népek lelkialkata azonban az abszolút monarchizmus alatt formálódott meg, ezért a nép megszokta, hogy a kezdeményezést az államtól várja. Az egyéni kezdeményezésben bátor és tettekész angol-szászok ezért szerették meg maguknak a hegemoniát.

A probléma tehát abban áll, hogy a francia nép pszichológiája nem egyezik modern életével. Ha a francia nép élni akar, vagy a pszichológiáját kell átalakítani, vagy a modern szellemet. Le Bon az elsőt választja, ezért különösen az egyetemi oktatást akarja megváltoztatni: az eddigi túlzásba vitt értelmi nevelés helyett az erkölcsit, a jellemképzést hangsúlyozza.

Az elég pontos és gördülékeny fordítás Strém Géza munkája. Ugyancsak Strém Géza írta a több tekintetben különös bevezetést. Nehéz megérteni, hogy Le Bon nacionalista és a morális erőket hangsúlyozó könyve elé miért kellett pacifista és a történelmi materializmus eszmemenetét követő bevezetést írni. Az meg épen megoldhatatlan problémának tűnik föl a jóhiszemű olvasó előtt, hogy miért kellett ezt a pacifista bevezetést Le Bon felfogásával megegyezőnek feltüntetni.

Különös véleményt kelt az emberben, amit a bevezető a 19. oldalon mond. Eszerint «el kell pusztulnunk», ha fel nem emelkedünk «egy békésebb, jobb társadalomba»; a 39. oldalon pedig Le Bon «egy légiopacifistáról» beszélvén, így folytatja ezt a gondolatot: «Ha még mindig meghallgatást találnának (a pacifisták), kétségbe kellene esnünk a jövő felett és bele kel-

lene nyugodnunk egy reménytelen elkorcsosulásba».

Kétségesnek kell mondanunk Strémnek azt az állítását is, hogy Le Bon «Franciaország legkiválóbb élő szociológusa» (1. l.). Felelte, hogy Lévy-Bruhl, Fauconnet és Bouglé is élnek még, akik franciák is, meg szociológusok is?

Fábián István.

Ballai Károly: Magyar koresmák és fogadók a XIII—XVIII. században. Bpest, 1927. VII. 144. l. Figyelemreméltóan emeli ki a könyv a jelentős szerepet, melyet a bor- és sörárusítás vitt régebben a magyar városok háztartásában, valamint azt az előkelő szerepet is, mely a vendéglősöknek a töröktől felszabadult Buda és Pest közigazgatásában és vezetésében jutott. Elég bő irodalmat használ, ha nem is ad új kutatáson alapuló eredményeket. Élvezhető összefoglalása ez irodalomnak azonban nem sikerült; a nyers anyaggal nem tud megbirkózni, szempontjait nem ér rá következetesen kifejteni. Előadása sok helyütt pongyola, zavaros. Szakavatott kezek többet és jobbat tudtak volna az eddig ismert anyagból is előteremteni, ha újabb kutatásokra nem is lett volna időjük. A szerző láthatólag járatlan a történetírás terén. A munka érdemes pártfogói, több fővárosi szállodatulajdonos, több eredményét látták volna áldozatkészségüknek, ha megfelelő szakembert kerestek volna fel megbízásukkal. —jn—

Lelkes Nándor József: A multak avarján. Tóth Sándor rajzaival. Az Apostol nyomda kiadása. Budapest, 1927. Folytathatnánk a Buda Halálával. En ez avart jártam, tündövede megálltam, Egy régi levélen ezt írva találtam. Mert Lelkes könyve rövid, hangulatos elbeszélések, rajzok gyűjteménye, amelyekben mind a multak emléke borong. Ez ad nekik valami sajátosság báját, mert különben egyszerű, mindennapi történetek, melyeket mintha másutt már olvastunk volna. Legszívesebben a kuruc korban mulat: Bercsényi, Ocskai alakja ötlik fel egy-egy régi várban, ősi kúrián időztek. Ezeket a levendulaillatú, ódon felvidéki épületeket különösen kedveli: minden zűgük, minden bútoradarabjuk tud számára valamit mondani. Lelkes szívből szereti a multat s érzi a hagyomány erejét és fontosságát. Nem arra törekszik, hogy le-

leplezze s durva kézzel a jelenhez hasonlóknak mutassa, hanem mintegy az emlékezés alkonyi világításánál szemléli s szebbnek, eszményibbnek látja. Könyve igénytelensége ellenére is vonzó olvasmány annak, aki a jelen hajszájában is megőrizte ép érzékét a magyar mult értékei iránt.

Z. A.

Nagymagyarországért. (Legszebb hazafias költemények gyűjteménye 1918 —1926, Debrecen.) Az összeomlás utáni magyar irredenta költészet terméséből állította össze ezt a szavalókönyvet Vollay Ferenc debreceni tanár. Amint előszavában is írja, a régebbi hazafias versgyűjtemények Trianon után elavultak és a tanulóifjúság kezébe új könyvet kell adni, amelyben a mai idők komoly hangja szól. Több mint száz költő szerepel ebben a 432 oldalas könyvben. Ott találjuk Babits Mihály, Bárd Miklós, Bodor Aladár, Boross Sándor, Duttka Ákos, Falu Tamás, Gyula diák, Jakab Ödön, Kosztolányi Dezső, Krüger Aladár, Lampérth Géza, Mihály László, Oláh Gábor, Sajó Sándor, Sík Sándor, Pap-Váry Eleménné, Vargha Gyula, Vályi Nagy Géza, Végvári és mások verseit. Vollay kelle-ténél több helyet adott a helyi költőknek, több, eddig lapban egyáltalán nem olvasott poétával is találkozunk könyvében! Mindez azonban nem von le a mű értékéből, amely érdemes arra, hogy a magyar közönség megszeresse.

—ly —ó.

A szegénység trubadúrja. Versek. Szent Ferenc trubadúr volt. Dalos ajak-kal vándorolt, hőlgyét, a szent Szegénység Úrnót, szívében hordta és róla énekelt. Dalaiból alig maradt ránk valami. Csak a felséges *Napéneket* tekinthetjük egészen bizonyosan az ő művének, ezt is Pacifico testvér simító ujjaira bízta. Mégis költő volt, a legnagyobbak közül való. Nemcsak ajkával dalolt, hanem egész életével: lelke felolvadt az Isten szerelmének költészetében.

Egyéniségének és életének magas-tos himnuszát azóta visszahangozzák az évszázadok kemény sziklái. Az élet szépségének unjjongó kiáltása, a testvéri szeretet hívó szava, a bűnbánat zokogása, a gondviselő Atyához szálló megnyugvással teli sóhajts az ő dalára zendül vissza halkuló vagy erősödő hömpölygéssel szentek, bölcsék, királyok, népek ajkáról és szívéből.

S a sokszólamú karban ott vannak a költők is, akik vele és róla énekelnek. Egyszerű kis barátok és Dante Alighieri, katolikusok, protestánsok, zsidók és vallástalanok, olaszok, spanyolok, franciák, németek, angolok és szlovákok. És ott vannak a magyarok is: újabbak és régebbiek, kisebbek és nagyobbak.

P. Morovicz Ferenc nagy szeretettel válogatta össze a magyar költők Szent Ferenc-verseit s a külföldiek egy-egy fordítását. A verseket csoportokba rendezte, melyek Szent Ferenc élete egy-egy szakának, vagy egyénisége egy-egy oldalának egységes képét törekszenek adni. Az utolsó ciklus pedig a mai kor emberének sóhajtsait viszi Asisi felé.

A magyar költők közt ott látjuk Tormay Cecília, Sík Sándor, Harsányi Lajos, Sajó Sándor, Kozma Andor, Varga Gyula, Mécs László és más nevesebb költőinket.

Egyszerűség, közvetlenség és változatos hang jellemzi a kedves kötetet, mely nem annyira magas művészi értékekből, mint különböző korok és világnézetek áhitatából és szeretetéből köti színes bokrétáját.

H. L.

Balany György: Assisi Szent Ferenc. Közél két évtizedes előtanulmány oly művel ajándékozott meg bennünket, amely — hisszük — nemzetközi viszonylatban is súlyos értéket jelent s melyet Assisi Szent Ferenc tisztelőinek és magyar tudományunk dicsőségének gyarapodásáért hamarosan „édes honni nyelvünk”-nél európaibb köntösben is szeretnénk meglátni. A felkutat-ható eredeti források alapján s ezek modern feldolgozásainak figyelembe-vételével készült nagyszabású új tudományos életrajzot kaptunk Assisi Szent Ferencről.

Széleskörű történeti látással, biztos vonásokkal rajzolja meg a kor képét s rajta valósággal megeleveníti a kor nagy mozgatójának, Assisi szentjének varázslatos egyéniségét és életpályáját. Kitűnő lélektani utánérzéssel tárja fel a cselekvések lelki indítékait. Lelkesült szeretettel mélyed el a legapróbb részletekbe is és olvasásakor magának az írónak hevülete kapja el a mi lelkünket is: véges-végig szinte izgatónan érdekes olvasmánynak találjuk művét. Mégis kiemelkednek egyes különösen finoman megírt fejezetek, mint a *Belleheimről* a *Golgotáj*, a grecciói poétikus karácsonynak s az Alverna-hegy dicsőséges csodájának leírása. — Más kiválósága a könyvnek kitűnő oeko-